انجمن ایرانی
مطالعات سازمان ملل متحد
Iranian Association for United Nations Studies

دو هفته نامه انجمن ایرانی مطالعات سازمان ملل متحد

تازه های ملل متحد

شماره ۳۳
فروردین ۹۳

* پایان دور سوم مذاکرات ایران و ۵+۱ راجع به برنامه هسته ای ایران
* رأی دیوان بین المللی دادگستری در قضیه صید نهنگ (استرالیا علیه ژاپن: ورود نیوزیلند)
* رأی دیوان بین المللی کیفری در قضیه کاتانگا
* تصمیم دیوان بین المللی کیفری در خصوص بازدید عمرالبشیر از کویت، چاد
* رأی دادگاه بین المللی کیفری رواندا در پرونده اندیندیلییامانا و دیگران
* رأی دادگاه بین المللی کیفری یوگسلاوی سابق مبنی بر کاهش مجازات حبس دوردویچ
* گزارش کمیسیون تحقیق ملل متحد در مورد وضعیت حقوق بشر در سوریه
* قطعنامه شورای حقوق بشر ملل متحد مبنی بر انجام تحقیق در مورد جنایات ارتکابی در جنگ داخلی سریلانکا

تازه‌های ملل متحد

دو هفته نامهٔ انجمن ایرانی مطالعات سازمان ملل متحد
سال دوم، شمارهٔ سی و سوم، فروردین ماه ۱۳۹۳

نویسندگان:

حسن کمالی نژاد
دانش آموختهٔ کارشناسی ارشد حقوق بین الملل، دانشگاه تهران

نسیم زرگری نژاد
دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق بین الملل، دانشگاه تهران

فاطمه یاوری
دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق بین الملل، دانشگاه شهید بهشتی

زیر نظر:

دکتر امیر حسین رنجبریان
استادیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران

نشانی: تهران، خیابان کریم خان، خیابان شهید عضدی شمالی (آبان شمالی)،
ساختمان دانشگاه علامه طباطبایی، پلاک ۷۶، طبقه دوم، اتاق ۲۰۱

تلفن: ۸۱۰۳۲۲۰۱ – ۰۲۱
پایگاه اینترنتی: www.iauns.org
رایانامه: info@iauns.org

پایان دور سوم مذاکرات ایران و ۵+۱ راجع به برنامه هسته ای ایران

حسن کمالی نژاد

سومین دور مذاکرات ایران و ۵+۱ (پنج عضو دایم شورای امنیت ملل متحد و آلمان، به علاوه اتحادیه اروپایی) در ۱۰ آوریل ۲۰۱۴ پایان یافت. ظریف، وزیر امور خارجه در این خصوص گفت که طرفین به میانه راه گفت و گوهای مربوط به توافق جامع رسیده اند و در سه ماه گذشته به همه موضوعات مورد نظر توجه شده است. گفت وگوهای کارشناسی به صورت ریز و جزیی مورد توجه قرار گرفت. وزیر امور خارجه همچنین از تشکیل یک کمیته مشورتی حقوق بین‌الملل با حضور استادان و کارشناسان برجسته خبر داد که در کنار هیأت، مسئولیت ارایه مشاوره حقوقی را دارند. ظریف در پاسخ به سوالی درباره اعمال محدودیت در بخش تحقیق و توسعه هسته‌ای نیز اعلام کرد همان طور که در توافق ژنو آمده است محدودیتی در این خصوص وجود ندارد. ظریف با اشاره به عبارت مشهور "هیچ چیز مورد توافق نیست تا زمانی که همه چیز توافق شود" گفت این یک اصل کلی در همه توافق‌هاست در عین حال ما تلاش خواهیم کرد که همه مسایل را با تفاهم حل کنیم. [متن خبر] همچنین عراقچی، معاون وزیر امور خارجه طی مصاحبه ای در این خصوص گفت در برخی موضوعات اختلافات کمتر شده است، اما در برخی موضوعات فاصله ها باقی است و دو طرف بر دیدگاه های خود اصرار دارند. راکتور اراک از موضوعات مهم در دستور کار هیأت مذاکره کننده است و راکتور اراک به کار خود ادامه می دهد. ایران عقیده دارد که از طریق استفاده از تکنولوژی‌های روز و فنی می توان نگرانی‌ها را به حداقل رساند. [در این خصوص بنگرید به سخنان صالحی به تاریخ ۳۰ فروردین ۱۳۹۳] عراقچی درباره دامنه غنی‌سازی ایران گفت که ایران به غنی سازی خود ادامه خواهد داد و فعالیت هسته ای اش را تعلیق یا تعطیل نمی کند، بلکه صرفاً ابعاد و دامنه غنی سازی ایران موضوع مذاکره است. بر اساس توافق، ایران برنامه خود را ادامه می دهد اما ابعاد و اندازه آن بر اساس نیازهای عملی کشور در مذاکرات تعیین می شود. عراقچی اظهار کرد اگر حسن نیت و اراده در طرف مقابل وجود داشته باشد میتوان در کمتر از شش ماه کار را پایان داد. وی در خصوص تأثیر بحران اوکراین و اختلاف روسیه و ایالات متحد در این خصوص گفت که تا کنون شاهد سایه انداختن این اختلاف بر مذاکرات هسته ای نبوده ایم. عراقچی در مورد نظارت آژانس بر فعالیت های هسته ای ایران افزود که ایران به طور اصولی مشکلی با نظارت ندارد زیرا تردیدی در صلح آمیز بودن برنامه هسته ای اش ندارد. تمام برنامه هسته ای ایران در چارچوب مقررات بین المللی است، اما با سوءاستفاده از نظارت مخالف است و برای جلوگیری از مقاصد دیگر به بهانه نظارت، باید برای نظارت آژانس دلایل منطقی و قانونی باشد. عراقچی درباره زمان مذاکرات گام نهایی تاکید کرد ایران در این خصوص شتاب ندارد و نمی خواهد توافقی منعقد کند که خواسته‌هایش در آن رعایت نشده باشد. او در خصوص مسأله موشک های بالستیک ایران گفت که ایران بارها اعلام کرده است که موضوع

موشک ها در دستور کار مذاکرات نیست و سیستم‌های دفاعی کشور را مورد مذاکره قرار نخواهیم داد. اگرچه بخشی از موضوع موشک ها و کلاهک های هسته ای یکی از موضوعات مندرج در قطعنامه ۱۹۲۹ شورای امنیت است، اما از نظر ما موضوع مذاکره نیست. [متن قطعنامه] همچنین برای نخستین بار، کمیسیون مشترک ایران و ۵+۱ در سطح کارشناسان تشکیل شد تا بر اجرای توافق در سه ماه گذشته مرور کند. [متن خبر]

رأی دیوان بین المللی دادگستری در قضیه صید نهنگ (استرالیا علیه ژاپن: ورود نیوزیلند)

حسن کمالی نژاد

دیوان بین المللی دادگستری در ۳۱ مارس ۲۰۱۳ در قضیه صید نهنگ (استرالیا علیه ژاپن: ورود نیوزیلند) اعلام کرد که برنامه تحقیقات علمی ژاپن در جنوبگان، با عنوان جَرپا ۲ (JARPA II) منطبق با مقررات جدول ضمیمه کنوانسیون تنظیم مقررات صید نهنگ که ماهیت الزام آور دارد نیست. [متن رأی، متن کنوانسیون و جدول ضمیمه آن] استرالیا مبنای صلاحیت دیوان را اعلامیه های پذیرش صلاحیت اجباری دیوان از سوی طرفین اعلام کرد. [متن اعلامیه استرالیا و متن اعلامیه ژاپن] ژاپن در رد صلاحیت دیوان اعلام کرد که بر اساس اعلامیه استرالیا، اختلافات راجع به تحدید حدود دریایی یا ناشی از بهره برداری از هر منطقه مورد اختلاف یا منطقه مجاور چنین منطقه ای از صلاحیت استثناء شده اند و از نظر ژاپن، انجام تحقیق علمی همراه با بهره برداری از منابع آبزی آب های قطب جنوب در همسایگی مناطق دریایی مورد ادعای استرالیا است. ضمن آنکه ژاپن با استرالیا در مورد حدود و مساحت میزان منطقه انحصاری و اقتصادی آن اختلاف دارد و در نتیجه بین طرفین، یک اختلاف راجع به تحدید حدود دریایی نیز وجود دارد. دیوان در پاسخ اعلام کرد که دعوای خواهان مشمول استثنای مندرج در اعلامیه نمی گردد، زیرا تحدید حدود دریایی به معنای رایج هنگامی است که ادعاهای دو دولت نسبت به برخی از مناطق دریایی همپوشانی داشته باشد، نه موردی که یک دولت نسبت به تعیین منطقه انحصاری یک دولت و تجاوز آن منطقه به دریای آزاد معترض است. به علاوه، به عقیده دیوان اختلاف کنونی منحصر به بررسی انطباق یا عدم انطباق فعالیت های صید نهنگ ژاپن با تعهدات آن ناشی از کنوانسیون تنظیم مقررات صید نهنگ است. بهره برداری از منابع نهنگ در کنوانسیون به سه دسته تقسیم می شود: الف) بهره برداری تجاری که بر اساس جدول زمانی صورت می گیرد؛ ب) بهره برداری برای انجام تحقیقات علمی (بند ۱ ماده ۸) و ج) بهره برداری توسط مردمان بومی. استرالیا در دادخواستش ادعا کرد که با توجه به شمار فراوان نهنگ هایی که برای اجرای تحقیقات علمی ژاپن صید می شوند؛ ناهمخوانی و نامعقول بودن

شمار نهنگ های صید شده با اهداف تحقیق علمی؛ غیر علمی بودن شاخص های صید (صید ۸۵۰ نهنگ از یک گونه و ۵۰ نهنگ از گونه دیگر) برای انجام تحقیقات علمی؛ اصرار ژاپن به شروع تحقیق پیش از ارزیابی آن از سوی کمیسیون تنظیم مقررات صید نهنگ (رکن ایجاد شده توسط کنوانسیون) و همچنین سخنان رییس شیلات ژاپن در پارلمان مبنی بر اینکه با توجه به محدودیت صید تجاری، برنامه تحقیق علمی در جنوبگان برای تأمین مصرف گوشت نهنگ مناسب است؛ می توان نتیجه گرفت که صید نهنگ در جنوبگان از سوی خوانده ماهیت تجاری دارد و فعالیت آن برای مقاصد علمی (مندرج در بند ۱ ماده ۸ کنوانسیون) نیست. [متن دادخواست و متن لایحه استرالیا] دیوان در تفسیر بند ۱ ماده ۸ اعلام کرد که اگرچه یک دولت در اعطای مجوز صید نهنگ برای انجام تحقیق علمی یا خودداری از اعطای آن دارای صلاحیت است و می تواند برای منظور یاد شده شروطی را وضع کند، اما آن دولت صلاحیت انحصاری در این خصوص ندارد. از نظر دیوان، حتا اگر یک برنامه دربردارنده تحقیقات علمی باشد، کشتن، گرفتن یا درمان نهنگ ها در صورتی که در قلمرو استثنای پیش بینی شده در ماده ۸ کنوانسیون قرار می گیرند که آن فعالیت ها «با هدف تحقیق علمی» باشند. بدین سبب دیوان از تعریف «تحقیق علمی» خودداری کرد و بر روی مفهوم اصطلاح «به هدف تحقیق علمی» متمرکز شد. [بنگرید به نظر مخالف قاضی بنونا که از رویکرد دیوان انتقاد می کند که چگونه می توان «تحقیق علمی» را تعریف نکرد، اما «هدف از تحقیق علمی» را فهمید.] دیوان اظهار داشت در تشخیص اینکه آیا کاربرد شیوه های کُشنده صید «با هدف» تحقیق علمی است، به معقول بودن طرح و چگونگی اجرای برنامه برای تحقق اهداف آن تحقیق توجه می کند. [بنگرید به نظر مخالف قاضی اوادا که می گوید دیوان نمی بایست قدرت نظارتی اش را به امور جزیی علمی گسترش می داد و چنین امری به طور انحصاری در صلاحیت کمیسیون تنظیم مقررات صید نهنگ است.] دیوان اعلام می کند که ژاپن به رغم پیشرفت فناوری، هیچ گونه بررسی در خصوص امکان اجرای شیوه های غیر کشنده صید انجام نداد و به شیوه های کشنده اکتفا کرد. ضمن آنکه خوانده در تعیین شمار نهنگ هایی که می بایست صید می شدند (در مجموع حدود ۱۰۰۰ نهنگ در سال) بررسی نکرد که آیا هدف تحقیق با شمار کمتری از نهنگ ها دست یافتنی است یا خیر. ژاپن ادعا می کند که هدف از انجام تحقیق علمی، مقایسه برخی شاخص های علمی در سه گونه متفاوت از نهنگ است، اما هیچ دلیلی ارائه نمی کند که چطور می توان نتایج علمی منطقی را از مقایسه حدود ۸۵۰ مورد صید از یک گونه نهنگ (در سال) با ۱۰۰ مورد صید از دو گونه نهنگ به دست آورد. در واقع، شاخص ها با یکدیگر همخوانی ندارد. ضمن آنکه ژاپن در اجرای برنامه علمی منظم نبوده است، چرا که صید نهنگ از گونه نخست در سال های بعد کاهش شدید داشت (به حدود ۴۰۰ مورد) و از گونه دوم به میزان انگشت شمار صید کرد و از یک گونه به طور کلی صرف نظر کرد. حال آنکه دلیل قانع کننده ای برای کم شدن صید ارائه نمی دهد (به ادعای استرالیا کم شدن صید به سبب کاهش رغبت مردم به گوشت نهنگ بود) و هدف تحقیق را بر

اساس آن باز تنظیم نمی کنند. در واقع، چطور می توان از تحقیقی که هدف آن بررسی حدود ۸۵۰، ۵۰ و ۵۰ مورد صید سالیانه به ترتیب از گونه های مختلف بوده است و آن میزان صید در سال های بعد انجام نشده است به یک نتیجه علمی معتبر سید. تحقیق نتیجه قابل توجهی نداشته است و نکته دیگر آنکه به رغم درخواست کنوانسیون، ژاپن دانشمندان و نهادهای علمی دیگر دولت ها را در تحقیق مشارکت نداد. گذشته از این، هیچ پاپانی برای انجام تحقیق پیش بینی نشده است. ضمن آنکه ژاپن بلافاصله پس از اجرای تحقیق علمی اول در مورد نهنگ ها (معروف به JARPA)، بی آنکه منتظر ارزیابی مفید بودن تحقیقش از سوی کمیته علمی کمیسیون تنظیم مقررات صید نهنگ باشد و پیش از ارزیابی اعتبار پیشنهاد تحقیق علمی دوم از سوی کمیته علمی، برنامه انجام تحقیق دوم (JARPA II) را آغاز کرد. از نظر دیوان ضعف در پاسخ های ژاپن به تردیدها و ایرادهای فاحش برنامه تحقیق علمی اش، تردیدهای جدی در خصوص منطقی بودن آن برنامه برای تحقق اهداف پیش بینی شده ایجاد کرده است و ادله نشان می دهد که طرح و چگونگی اجرای برنامه به گونه ای نبود که بتواند اهداف تحقیق را برآورده کند. همچنین از نظر دیوان، با توجه به ماهیت برنامه خوانده، آن دولت از مهلت تعیین شده برای صید تجاری، منع صید تجاری در پناهگاه نهنگ ها در اقیانوس منجمد جنوبی و مهلت تعیین شده برای کشتی های کارخانه ها مندرج در جدول ضمیمه کنوانسیون (که از سوی کمیسیون بروز رسانی می شود) تخلف کرده است. دیوان در پایان با عدم اجابت همه خواسته های خواهان، مقرر کرد که ژاپن همه مجوزهای ویژه برای کشتن، گرفتن و درمان نهنگ ها مرتبط با برنامه تحقیق علمی اش در جنوبگان (JARPA II) را لغو کند و از اعطای چنین مجوزهای در آینده خودداری کند. شایان ذکر است که قاضی بنونا و قاضی یوسف عقیده دارند قضات دیوان باید بر مبنای حقوق قضاوت می کردند و نباید در قضیه حاضر مسائل اخلاقی و عواطف را دخالت می دادند. [متن نظریه مخالف قاضی یوسف] در این خصوص بنگرید به استدلال های قاضی کانسادو ترینداد، از جمله در بندهای ۸۹ و ۹۰ نظریه جداگانه اش، که حول ارزش های اخلاقی است.[متن نظریه جداگانه]

رأی دیوان بین المللی کیفری در قضیه کاتانگا

حسن کمالی نژاد

شعبه دوم رسیدگی دیوان بین المللی کیفری در ۷ مارس ۲۰۱۴ با اکثریت آراء جِرمین کاتانگا را به سبب همدستی (Accessory) در ارتکاب یک مورد جنایت ضد بشریت (قتل) و چهار مورد جنایت جنگی (قتل، حمله به جمعیت غیرنظامی، تخریب اموال غیرنظامی و غارت) طی حمله در سال ۲۰۰۳ به یک روستا در منطقه ایتوری جمهوری دموکراتیک کنگو، مجرم شناخت. تصمیم راجع به

میزان مجازات و جبران خسارت وارده به قربانیان بعداً اعلام می شود. [متن کامل رأی (به فرانسه) و خلاصه رأی (به انگلیسی) و فایل تصویری جلسه قرائت رأی] به عقیده شعبه با توجه به گواهی شهود و ادله نزد آن، برای شعبه ورای یک شک معقول ثابت شده است جرمین کاتانگا با کمک اعضای گروه مسلح اِنجیتی که دارای یک نیت مشترک بودند در انجام برنامه عملیات در روستای بوگورو، در ارتکاب جنایت های قتل، حمله به غیرنظامیان، تخریب اموال و غارت توسط اعضای آن گروه به طور اساسی دست داشت. شعبه دریافت که کاتانگا واسطه بین تأمین کنندگان سلاح و مهمات و آن دسته افرادی بود که با استفاده از آن سلاح ها و مهمات مرتکب جنایات در روستا گردیدند و با اعمالش موجب افزایش توانایی حمله آن ها به روستا گردید. ضمن اینکه او با موقعیتی که داشت توانست گروه یاد شده را به نحوی سازمان یافته و کارآمد تجهیز کند. با این حال شعبه ادعای دادستان که کاتانگا را مباشر اصلی (Principal Perpetrator) جنایات می دانست نپذیرفت. زیرا دادستان ورای یک شک معقول ثابت نکرد که «او توانایی اساسی برای دادن دستورها و تضمین اجرای آن دستورها، یا توانایی محاکمه فرماندهان متخلف از دستوراتش را داشت.» در نتیجه، شعبه نوع مسئولیت (Mode of Liability) او را از مباشر اصلی به همدست تغییر داد. بر اساس بند ۳ ماده ۲۵ اساسنامه رم همدست در جنایت کسی است که به هر نحوی در ارتکاب جرم توسط گروهی از اشخاص که با یک نیت مشترک اقدام می کنند سهیم باشد و با توجه به اینکه کاتانگا با اعمالش در ارتکاب جنایات قتل منتهی به جنایت ضد بشریت گردید و همچنین حمله به غیرنظامیان یا حمله به غیرنظامیان در حالی که مشارکت مستقیم نداشت، تخریب اموال دشمن و غارت به عنوان جنایات جنگی، نقش داشت، اقدامات او مشمول بند ۳ ماده ۲۵ اساسنامه است. از سوی دیگر، شعبه کاتانگا را از دیگر اتهام های وارده از سوی دادستان مانند تجاوز به عنف، بردگی جنسی و به کارگیری کودکان سرباز در حمله به روستا تبرئه کرد. شعبه اعلام کرد که تردیدی نیست که آن جنایات ارتکاب یافته اند و در میان اعضای آن گروه مسلح کودکان سرباز وجود داشته است، اما دلیل قانع کننده ای که بتواند بدون تردید ثابت کند که متهم مسئول ارتکاب آن جنایات بوده است از سوی دادستان ارائه نگردیده است. شایان ذکر است که قاضی وِینگائرت در نظر مخالفش از اقدام شعبه به تغییر نوع مسئولیت کاتانگا انتقاد کرد، چرا که اقدام شعبه به تغییر نوع مسئولیت (عنوان جرم) محاکمه متهم را ناعادلانه کرد و حق دفاع او را در برابر نوع جدید از مسئولیت نادیده گرفت. زیرا متهم نسبت به اتهام های جدید اطلاع مقتضی دریافت نکرد و از یک فرصت مناسب برای انجام تحقیق در مورد اتهام ها و پاسخ به آن ها محروم ماند. به عقیده قاضی وینگائرت هیچ دلیلی که بتواند ورای یک شک معقول مجرم بودن کاتانگا را ثابت کند وجود ندارد. [متن نظر مخالف. همچنین بنگرید به نظر موافق قاضی دیارا و قاضی کُت]

تصمیم دیوان بین المللی کیفری در خصوص بازدید عمرالبشیر از کویت، چاد

حسن کمالی نژاد

شعبه دوم پیش رسیدگی دیوان بین المللی کیفری در ۲۴ و ۲۵ مارس ۲۰۱۴ از دولت های چاد (دولت عضو اساسنامه رُم) و کویت (دولت غیرعضو) درخواست کرد در صورت ورود عمرالبشیر، رییس جمهور سودان به سرزمین آن ها وی را بازداشت و تحویل دیوان دهند. متن[تصمیم ۲۴ مارس و متن تصمیم ۲۵ مارس] پیشتر نیز شعبه پیش رسیدگی دیوان از سه دولت چاد، مالاوی و نیجریه (از اعضای اساسنامه) و اریتره، عربستان سعودی و ایالات متحد (دولت های غیر عضو) درخواست کرده بود در صورت ورود عمرالبشیر به سرزمین آن ها قرار بازداشت دیوان را اجرا کنند، لکن هیچ از سه دولت عضو با دیوان همکاری نکرد و در مورد چهارم نیز البشیر از سفر به ایالات متحد برای شرکت در نشست سالیانه مجمع عمومی ملل متحد خودداری کرد. همکاری نکردن سه دولت عضو با دیوان منتهی به گزارش های دیوان به شورای امنیت و مجمع دولت های عضو اساسنامه رم مبنی بر عدم همکاری آن ها با دیوان گردید. [بنگرید به شماره های ۸، ۱۰، ۱۷، ۲۱ این مجموعه و متن تصمیم دیوان در مورد سفر البشیر به اریتره و عربستان سعودی] با این حال، رویه دیوان در درخواست از دولت های ثالث برای همکاری با دیوان در مورد بازداشت عمرالبشیر یکنواخت به نظر نمی رسد، برای مثال هنگام سفر البشیر به چین، مصر، سودان جنوبی، اریتره یا سفر ناکام وی به ایران برای شرکت در نشست سران دولت های عضو جنبش عدم تعهد، دیوان از دولت های یاد شده درخواست مشابهی را نکرد. [بنگرید به خبر سفر البشیر به چین، مصر، سودان جنوبی، و ایران] دیوان اعلام کرد که در ۲۴ مارس از طریق رسانه ها از احتمال سفر عمرالبشیر به کویت برای شرکت در نشست سران اتحادیه دولت های عربی (اتحادیه عرب) آگاه شد و در نتیجه آن دادستان از شعبه پیش رسیدگی درخواست کرد که شعبه اقداماتی را برای اجرای قرارهای بازاشت صادر شده علیه البشیر اتخاذ کند، از جمله اینکه شعبه مقام های کویتی را از وجود قرارهای بازداشت دیوان و قطعنامه ۱۵۹۳ (۲۰۰۵) شورای امنیت که بر اساس فصل هفتم منشور ملل متحد صادر گردید آگاه کند. همچنین درخواست کرد که شعبه موضوع را به شورای امنیت جهت اتخاذ اقدام مقتضی گزارش دهد. [متن قرارهای بازداشت مارس ۲۰۰۹ و ژوئیه ۲۰۱۰ و متن قطعنامه] شعبه اظهار می دارد که بر اساس حقوق بین الملل معاهدات آنگونه که در کنوانسیون ۱۹۶۹ حقوق معاهدات بازتاب یافته است دولت های غیر عضو اساسنامه رم تعهدی برای اجرای تصمیم های دیوان و همکاری با آن ندارند. اما چنین اصلی با صدور قطعنامه ۱۵۳۹ شورای امنیت که بر اساس فصل هفتم منشور ملل متحد صادر گردید قابلیت اجرا ندارد و با توجه به الزام آور بودن قطعنامه، دولت های عضو ملل متحد و غیر عضو در اساسنامه دیوان موظف به همکاری با دیوان هستند. چرا که «تعهد به همکاری به طور مستقیم از منشور ناشی می شود.» در نتیجه دولت کویت، به عنوان یک دولت غیر عضو در اساسنامه رم، به

خودی خود تعهدی به اجرای تعهدات ناشی از اساسنامه ندارد. در این خصوص دیوان یادآوری می کند که وضعیت دارفور سودان از طریق شورای امنیت به دیوان ارجاع داده شد و همانگونه که قطعنامه می گوید دولت های غیرعضو اساسنامه (به استثناء سودان) بر اساس اساسنامه تعهدی ندارند. حال آنکه قطعنامه از همه *دولت ها* و سازمان های منطقه ای و دیگر سازمان های بین المللی می خواهد که با دیوان به طور کامل همکاری کنند. بنابرین، کویت شاید خواستار همکاری با دیوان در اجرای قرار بازداشت باشد. شعبه یادآوری می کند که دیوان هیچ گونه سازکار اجرایی در اختیار ندارد و بر همکاری دولت ها تکیه می کند که بدون آن ها مبارزه با بی کیفرمانی میسر نخواهد شد. در نتیجه «دعوت دوباره اش» از مقامات کویتی برای اجرای قرار بازداشت دیوان و تحویل البشیر را اعلام می کند. از سوی دیگر، شعبه در تصمیمش راجع به سفر البشیر به چاد اعلام کرد که تاکنون دولت چاد که از اعضای اساسنامه است، به رغم سفر البشیر به سرزمین آن، از اجرای تصمیم دیوان سر باز زده است و دیوان تخلف آن دولت از دستور آن را به شورای امنیت و مجمع دولت های عضو اساسنامه رم اطلاع داده است. چاد از سال ۲۰۰۷ عضو اساسنامه است و بر اساس مواد ۸۶ و ۸۸ متعهد به همکاری با دیوان در اجرای قرار بازداشت است و دیوان از آن انتظار دارد که بی درنگ البشیر را در صورت ورود به سرزمینش بازداشت و به دیوان تحویل دهد.

رأی دادگاه بین المللی کیفری رواندا در پرونده اندیندیلیپامانا و دیگران

نسیم زرگری نژاد

روز ۱۱ فوریه ۲۰۱۴ شعبه تجدید نظر دادگاه بین المللی کیفری رواندا رأی خود را در پرونده دوم نظامی (علیه اگوستین اندیندیلیپامانا، فرانسوا–زویه انزوونمیه، اینوسان ساگائوتو) صادر کرد. این رأی به تازگی در تارنمای دادگاه منتشر شده است.[متن خلاصه رأی متن رأی شعبه بدوی] متهم اول را شعبه بدوی به عنوان مقام مافوق، به خاطر اقدام به ژنوسید، جنایت ضد بشریت(ریشه کنی)، نقض شدید ماده ۳ مشترک کنوانسیون های چهارگانه ژنو و پروتکل دوم الحاقی از طریق کشتاری که زیردستانش انجام داده بودند و همچنین اقدام خود وی به جنایت ضد بشریت (کشتار) مسئول شناخت.[متن کنوانسیون ها و پروتکل دوم] شعبه تجدید نظر دریافت که محکومیت او به خاطر موقعیتش و داشتن کنترل مؤثر بر زیردستانش بوده است حال آنکه شعبه بدوی در ارزیابی خود در خصوص کنترل مؤثر او خطا کرده است. ازنظر شعبه تجدید نظر اگرچه گارد محافظ خانه متهم همان افرادی بودند که برای حمله کنندگان سلاح تهیه کرده و آنها را یاری داده اند، اما هیچ دلیلی وجود ندارد که متهم مقام مافوق آن گارد محسوب می شده و باید از جرایم آنها مطلع می بوده است. در باره ارتکاب به کشتار نیز دلیلی برای محکومیت او وجود ندارد و پس گرفتن ادعای مربوط به آن اتهام توسط دادستان را می توان مؤید آن دانست. متهم دوم و سوم فرماندهان سابق گردان شناسایی بودند. شعبه تجدیدنظر دریافت که آنها به خاطر دستور، یاری و تشویق به کشتن نخست

وزیر رواندا آگاته اوویلینگیییمانا به عنوان جنایت ضد بشریت و نقض شدید ماده ۳ مشترک کنوانسیون های ژنو و پروتکل دوم الحاقی محکوم شدند و در حکم آنها موقعیتشان به عنوان مقام مافوق لحاظ شده است. همچنین آنها به عنوان مقام مافوق برای جرم های یادشده نسبت به نیروهای حافظ صلح بلژیکی مسئول شناخته شدند. شعبه تجدید نظر مسئولیت کیفری متهم دوم را برای کمک و تشویق به قتل حداقل دونیروی حافظ صلح تأیید کرد اما رأی شعبه بدوی را درخصوص دستور وی به کشتار و موقعیت وی به عنوان مقام مافوق درآن واقعه اصلاح نمود. از نظر آن شعبه، در کیفرخواست هیچ رفتارخاصی از متهم که نشانه بر اثبات آگاهی او از شرکت سربازان زیردستش در حمله به نیروهای بلژیکی باشد ذکر نشده است. همچنین شعبه دریافت که هیچ کدام از متهمان نمی توانستند مسئول قتل نخست وزیر محسوب شوند و شعبه بدوی عنصر مادی و روانی جرایم آنها را بیان نکرده است. تنها مسئله ای که شعبه بدوی دریافته آن است که دومتهم، نیروهای گردان شناسایی را به نزدیکی منزل نخست وزیر به منظور تقویت گارد ریاست جمهوری فرستاده اند و نمی توان از آن دریافت که آن نیروها قصد قتل نخست وزیر را داشته اند و شعبه نیز نتوانسته اثبات کند که در زمان استقرار آن نیروها در نزدیکی منزل نخست وزیر، دو متهم از عملیات قتل وی آگاه بوده اند. درنهایت شعبه تجدیدنظر دومتهم را از تمام اتهامات تبرئه نمود. گفتی است دولت رواندا به تازگی از گزارشگر ویژه حق آزادی تجمع و تشکل دعوت نمود تا از آن کشور دیدن کند و گزارشگر ویژه پس از انجام مأموریت، در ۲۷ژانویه ۲۰۱۴ بیان داشت که رواندا از سال ۱۹۹۴ تاکنون راهی بسیار طولانی را پیموده است و در این مدت پیشرفت های کلان درخصوص زیرساخت ها وحصول اطمینان از امنیت و ثبات داشته است. هرچند که از رویه دولت در خصوص نقض برخی حقوق سیاسی مخالفان نیز انتقاد کرد. به عقیده وی تاریخ نشان می دهد که اگر امکان بیان نظر مخالف نباشد یا به هر سیاستمدار مخالف برچسب مجرم زده شود، مخالفان از روشهای جایگزین و غیرمسالمت آمیز استفاده خواهند کرد که برای رواندا مفید نیست.[متن سخنان]

رأی دادگاه بین المللی کیفری یوگسلاوی سابق مبنی بر کاهش مجازات حبس دوردویچ

نسیم زرگری نژاد

شعبه تجدید نظر دادگاه بین المللی کیفری برای یوگسلاوی سابق در ۱۴ ژانویه ۲۰۱۴ رأی خود را در پرونده دادستان علیه ولادمیر دوردویچ صادر کرد.[متن رأی] دادگاه که تاکنون ۱۶ کیفرخواست علیه افرادی که متهم به ارتکاب جرم در کوزوو بودند، صادر کرده بود، با صدور رأی یادشده به تمامی پرونده ها در آن خصوص پایان داد.[متن خبر] در سال ۲۰۱۱ شعبه بدوی دادگاه، دوردویچ را به خاطر جرایم ارتکاب یافته در میان روزهای ۱ تا ۲۰ ژانویه ۱۹۹۹ در کوزوو گناهکار شناخت و وی را به دلیل ارتکاب اقدام مجرمانه مشترک با نیت تغییر تعادل نژادی در کوزوو با هدف کنترل صرب ها بر منطقه از طریق ارتکاب کشتار، اخراج و دیگر رفتارهای غیرانسانی چون انتقال

اجباری، آزار و صدمه به اشیاء فرهنگی، مذهبی و همچنین تشویق و کمک به دلیل ارتکاب همان جرائم مسئول دانست. شعبه بدوی همچنین براساس بند ۳ ماده ۷ اساسنامه به خاطر آنکه وی نتوانسته به عنوان فرمانده از وقوع جرایم جلوگیری کرده یا افراد تحت صلاحیت خود را به خاطر ارتکاب آنها مجازات کند، مسئول دانست اما در تعیین مجازات تنها بر اساس بند ۱ ماده ۷ اساسنامه به صدور رأی پرداخت و موقعیت وی را تنها به عنوان کیفیت مشدده در نظر گرفت.[متن رأی بدوی و اساسنامه] دادستان و متهم هر دو از آن رأی تقاضای تجدید نظر کردند.[متن یادداشت متهم ، متن یادداشت دادستان] دادستان معتقد بود شعبه بدوی در بررسی واقعیات دچار اشتباه شده است چراکه نتوانسته مدارک کافی برای آزار ۵ زن آلبانی تبار کوزوو به خاطر حمله جنسی در پرونده را بررسی کند و گذشته از آن با توجه به شدت جرایم و نقش متهم در وقوع آنها، میزان مجازات تعیین شده برای ۲۷ سال زندان ناکافی به نظر می رسد و باید حبس ابد برای او تعیین می شده است. دوردویچ نیز از رأی یادشده با ۱۸ مبنا تقاضای تجدیدنظر کرد که بیشتر آن به مبانی مسئولیت کیفری بر اساس اقدام مجرمانه مشترک خصوصاً شکل سوم آن برمی گشت. به نظر او، دلایل متقاعد کننده ای وجود دارد که شعبه باید از نظر پیشین خود در خصوص ریشه عرفی اقدام مجرمانه مشترک در حقوق بین الملل، صرف نظر کند. از نظر او رأی شعبه تجدیدنظر در پرونده تادیچ که بیان کننده اقدام مجرمانه مشترک است، سطحی و مبهم است و تمامی اشکال آن را تحت پوشش قرار نمی دهد.[متن رأی] شعبه تجدیدنظر در رأی تادیچ در بررسی اساسنامه دادگاه نظامی نورنبرگ زمانی که آن اساسنامه از نقشه مشترک سخن می گوید و تنها جنایت علیه صلح و نه سایر جرایم تحت صلاحیت را جرم انگاری می کند، به خطا رفته است.[متن اساسنامه نورنبرگ]همچنین اساسنامه رم در ماده ۲۵ خود به صراحت اقدام مجرمانه مشترک را به عنوان یکی از اشکال ارتکاب مسئولیت به کنار گذاشته و در بند ۳ آن، شکل سوم اقدام مجرمانه مشترک وجود ندارد.[متن اساسنامه] در آن پرونده، در شناساندن آن شکل از مسئولیت که در حقوق بین الملل عرفی وجود دارد، دادگاه به خطا رفته است و رأی برخی دادگاه های بین المللی نیز مؤید آن است. دوردویچ استناد شعبه بدوی به گزارش دیده بان حقوق بشر برای اثبات علم وی به وقوع جرایم و در نتیجه اثبات عنصر روانی جرم برای او را عجیب خواند و بیان داشت هیچ دلیلی وجود ندارد که گزارش های دیده بان حقوق بشر که برای او فرستاده شده است برای او علم شخصی ایجاد کرده باشد. او در سال ۱۹۹۹ به اینترنت دسترسی نداشته و حتی زبان انگیسی نیز نمی داند، بنابراین تنها به روزنامه های محلی دسترسی داشته که آنها نیز سخنی از ارتکاب جرایم نگفته اند. در نهایت دوردویچ مدعی بود که شعبه بدوی وی را برای جرایم یکسان، دوبار تحت عناوین اقدام مجرمانه مشترک و تشویق و کمک محکوم کرده است. شعبه تجدید نظر ضمن رد ادعای متهم درخصوص اقدام مجرمانه مشترک و شکل سوم آن در حقوق بین الملل عرفی بیان داشت که درست است که صلاحیت نورنبرگ درخصوص تبانی تنها نسبت به جنگ تجاوزکارانه بوده است؛ اما اساسنامه مسئولیت کیفری برای نقشه مشترک در دیگر جرایم را کنار نمی

گذارد. گذشته از آن، انتقاد نویسندگان از تبانی در اساسنامه دادگاه نورنبرگ صرف نظراز آنکه به عنوان منبعی فرعی دادگاه را ملزم نمی سازد، امکان استناد به تبانی در اساسنامه را نیز خدشه دار نمی کند؛ بلکه انتقاد ازفقدان مقررات صریح درخصوص مسئولیت مرتکب فرعی است. رأی دادگاه در پرونده تادیچ نیز برخلاف عقیده دوردویچ بربسیاری از منابع چون قوانین و آرای نهادهای ملی و بین المللی استوار بوده است و اساسنامه دیوان بین المللی کیفری نیز نه آن را منع کرده و نه آن را تأیید می کند بلکه تنها معیاری برای تمایز میان مجرم اصلی و مجرمان فرعی به دست می دهد. به علاوه استناد به رأی شعب ویژه دادگاه های کامبوج به عنوان مبنایی برای کنارنهادن جنبه عرفی آن شکل از مسئولیت صحیح نیست. چراکه آن دادگاه تنها بیان داشته که رأی دادگاه تادیچ برای اثبات عرفی بودن شکل سوم اقدام مجرمانه مشترک در زمان تشکیل آن پرونده، کافی نیست و خود نیز بررسی عرفی بودن یا نبودن شکل سوم را ضروری ندانسته است. شعبه تجدیدنظر با متهم هم عقیده بود که ارسال گزارش دیده بان حقوق بشر برای او علم به وقوع جرم را اثبات نمی کند اما نتیجه گیری کلی شعبه بدوی بر علم وی در خصوص جرایم ارتکابی را جدا از آن قسمت تأیید نمود. همچنین شعبه تجدید نظر در یافته های خود به این نتیجه رسید که شعبه بدوی متهم را تنها یک بار اما به دلیل دو شکل از مسئولیت محکوم کرده است و از آنجا که مسئولیت بابت اقدام مجرمانه مشترک تمام جرایم وی را پوشش می دهد نیازی به بررسی تشویق و کمک نبوده است و رأی بدوی در آن خصوص را اصلاح نمود. همچنین برخلاف شعبه بدوی، شعبه تجدیدنظر اعلام کرد که باید اتهام اخراج افراد از طریق انتقال از کوزوو به مونته نگرو را به کنارگذاشت چراکه شرط اصلی جرم اخراج یعنی وجود مرزهای دوفاکتو در این پرونده وجود ندارد. درنهایت، با توجه به اوضاع و احوال پرونده خصوصاً سن متهم و با نظرداشت آنکه مقام فرماندهی برای او برخلاف نظر شعبه بدوی کیفیت مشدده نبوده که سوءاستفاده از مقام محسوب می شده است، مجازات وی را از ۲۷ سال حبس به ۱۸ سال کاهش داد.

گزارش کمیسیون تحقیق ملل متحد در مورد وضعیت حقوق بشر در سوریه

فاطمه یاوری

کمیسیون تحقیق ملل متحد در گزارشی که در ۸ مارس ۲۰۱۴ منتشر کرد، به وضعیت مخاصمه مسلحانه در سوریه که وارد سال چهارم شده و نیز نقض وسیع و مستمر حقوق بشر و حقوق بشردوستانه طی این مخاصمه اشاره داشته است. [متن گزارش] در گزارش آمده که نتیجه خشونت و درگیری ها، نابودی زندگی هزاران نفر و وقوع شکنجه به طور گسترده بوده است. نبود پناهگاه و بمباران های هوایی مناطق غیر نظامی طی ۶ ماه گذشته افزایش باور نکردنی داشته است. متوقف ساختن کمک های انساندوستانه در مرزهای سوریه یا در داخل آن نیز به وخامت اوضاع

افزوده است. بنا بر گزارش کمیسیون، طرفهای متخاصم در سوریه متهم به ارتکاب جنایات جنگی و جنایات علیه بشریت نظیر کشتارهای جمعی هستند واعمالی مانند شکنجه، خشونتهای جنسی و مبتنی بر جنسیت و نقض حقوق کودکان توسط گروه های غیر دولتی و نیروهای دولتی انجام گرفته اند. کمیسیون ضمن اشاره به راهکار سیاسی مذاکره به عنوان تنها راه حل خاتمه درگیری ها، تأکید نموده که طرفهای درگیر و نیز دولتهای آسیب خورده از جنگ داخلی سوریه و نتایج آن باید ادامه مذاکرات را پیگیری کنند. جامعه بین المللی نیز باید در برابر جنایات جنگی اخیر و در حال وقوع واکنش جدی نشان دهد. در همین خصوص کمیسر عالی حقوق بشر ملل متحد، ناوی پیلای، جامعه بین المللی را به تسهیل برگزاری مذاکرات بین طرفها فراخواند. گفتنی است که در ماه اخیر، عفو بین الملل نیز نیروهای مسلح دولتی را به ارتکاب جنایات علیه بشریت و جنایات جنگی علیه غیرنظامیان فلسطینی و سوری در یرموک در جریان اعتراضات متهم کرد. [متن کامل خبر] پارلمان سوریه در ۱۰ مارس قانونی را تصویب کرد که به موجب آن افرادی که طی ۱۰ سال گذشته در سوریه زندگی نکرده و مقیم نبوده اند یا دارای ملیت دیگری باشند، از نامزدی برای ریاست جمهوری منع شدند. هم چنین طبق این قانون، انتخاب بسیاری از اعضای گروه های مخالف حکومت سوریه و افراد در تبعید ممنوع است.[مطالعه بیشتر این قانون] احزاب مخالف هنوز قصد خود برای شرکت در انتخابات پیش رو را اعلام ننموده اند.

قطعنامه شورای حقوق بشر ملل متحد مبنی بر انجام تحقیق در مورد جنایات ارتکابی در جنگ داخلی سریلانکا

فاطمه یاوری

شورای حقوق بشر ملل متحد در ۲۷ مارس ۲۰۱۴ قطعنامه ای را تصویب نمود و از کمیساریای عالی حقوق بشر ملل متحد خواست تا تحقیق جامعی را در باره موارد نقض ادعایی حقوق بشر و ارتکاب جرایم توسط طرفین درگیر در جریان مخاصمه مسلحانه سری لانکا به انجام رساند.[متن قطعنامه] در قطعنامه هم چنین از کمیساریای عالی خواسته شده است تا اطلاعاتی جامع را در خصوص اوضاع و احوال وقوع جرایم فراهم کند. هدف اصلی از این قطعنامه، مقابله با مصونیت افراد مسئول و تضمین پاسخگو بودن آنها در هر دوطرف است. شورا همچنین از کمیساریای عالی خواست تا گزارش کاملی را در باره نحوه اجرای این قطعنامه به بیست و هشتمین نشست شورا ارائه دهد. مطابق قطعنامه، دولت سری لانکا باید ضمن رعایت مفاد قطعنامه، نتایج بررسی ها و تحقیقات در خصوص موارد نقض ادعایی توسط نیروهای امنیتی را در سطح عمومی منتشر نماید. [برای مطالعه بیشتر] قطعنامه تصریح می کند که اوضاع در سری لانکا رو به وخامت است و مواردی نظیر ناپدیدی

اجباری، اعدام های بی محاکمه، شکنجه، خشونت های جنسی و خشونت نسبت به اقلیت های مذهبی روز به روز در سطحی وسیع تر رخ می دهند. شایسته یادآوری است که در قطعنامه ای مشابه، مصوب مه سال ۲۰۰۹ بر پیامدهای مخرب جنگ و لزوم خاتمه هر چه سریعتر آن تأکید شده بود و حملات گروه معترض تامیل (ببرهای آزادی خواه تامیل) علیه غیرنظامیان نیز محکوم شده بود, اما تصمیمی مبنی بر بررسی و تحقیق در خصوص جنایات جنگی در سری لانکا اعلام نشد.[متن قطعنامه] در ماه جاری، دیده بان حقوق بشر نیز انجام یک تحقیق بین المللی در خصوص موارد نقض حقوق بشر در جریان جنگ را امری بسیار ضروری و فوری دانست.[متن بیانیه]

* خواننده گرامی!

مایهٔ خوشحالی گروه «تازه های ملل متحد» است که انتقادها و پیشنهادها در خصوص این مجموعه را به نشانی رایانامه unln@iauns.org ارسال کنید.

با تشکر